Startnotitie ter voorbereiding op nieuwe Cultuurnota

Inleiding

In 2018 is de Cultuurnota door de gemeenteraad vastgesteld. We actualiseren onze visie op cultuur en vernieuwen onze speerpunten zodat ze aansluiten bij de huidige tijd. We realiseren in 2024 een vernieuwde cultuurnota voor vier jaar. Dit is aangekondigd in de kadernota en begroting voor 2024. We schetsen een beeld voor kunst en cultuur in Winterswijk voor de komende jaren.

Met deze startnotitie schetsen we de trends en ontwikkelingen, vragen we richting aan de raad in de vorm van speerpunten, voor verdere uitwerking van de cultuurnota.

De kern van het voorstel is dat we de huidige culturele infrastructuur en een uitgebreid verenigingsleven willen behouden en we met de inzet van kunst en cultuur kansen willen benutten in combinatie met andere sectoren, waaronder bijvoorbeeld onderwijs, gezondheid, toerisme en openbare ruimte.

Beleid, trends en ontwikkelingen

Op het gebied van kunst en cultuur bezitten gemeenten in principe volledige autonomie. In de praktijk sluiten gemeenten met hun beleid vaak aan bij de prioriteiten in het beleid van de andere overheden. We geven hieronder de belangrijkste punten uit Rijks- en Provinciaal beleid weer.

Rijksbeleid

De Rijksoverheid wil dat zo veel mogelijk mensen toegang hebben tot cultuur van hoge kwaliteit. In juni 2023 presenteerde voormalig staatssecretaris cultuur Gunay Uslu haar uitgangspuntenbrief voor de cultuurnotaperiode 2025-2028. Eerlijke beloning, vertrouwen in de culturele sector en minder administratieve lasten zijn de belangrijkste uitgangspunten. De belangrijkste beoordelingscriteria worden artistieke / inhoudelijke kwaliteit, maatschappelijke betekenis, toegankelijkheid en gezonde bedrijfsvoering. Ook geografische spreiding is belangrijk.

Het Rijk ziet de grote meerwaarde van cultuurbeoefening door amateurs. Met een Nationaal Akkoord Amateurkunst wil het Rijk inzetten op een structurele, samenhangende aanpak van ondersteuning van amateurkunstgroepen. Vanuit het Rijk wordt ook ingezet op de waarde van kunst & cultuur binnen het sociaal domein. Er is steeds meer bewijs voor de positieve effecten van kunst en cultuur op gezondheid. Samenwerkingen tussen de culturele en creatieve sector en sociaal domein worden gestimuleerd. In juli 2023 is kabinet-Rutte IV gevallen. Inmiddels zijn de verkiezingen geweest. We houden bovengenoemde uitgangspunten aan in afwachting van een nieuw kabinet.

Recent onderzoek van Berenschot gaat in op de kansen om kunst en cultuur voor maatschappelijke vraagstukken in te zetten. Bijvoorbeeld theater als middel inzetten voor het creëren van bewustwording rondom maatschappelijk thema's of de creatieve maakkracht van kunstenaars inzetten voor de ontwikkeling in het ruimtelijk domein. Bijkomend advies is dat financiering voor de culturele sector niet volledig uit cultuurbudgetten zou moeten komen, maar ook mede gedragen kan worden door andere domeinen.

Provinciaal beleid

Provincies geven subsidie aan cultuur die van belang is voor de regio zoals cultuureducatie en toerisme. Ook zetten zij zich in voor spreiding van culturele (onderwijs)-voorzieningen in de regio. In de Uitgangspuntennotitie Cultuur en Erfgoed onderscheidt Provincie Gelderland vier thema's:

1. Cultuur in Gelderland: versterken van de culturele infrastructuur
2. Educatie en participatie: stimuleren van deelname aan cultuur en erfgoed
3. Gelderse identiteit: versterken van de Gelderse identiteit
4. Tastbaar erfgoed: behouden en ontwikkelen van erfgoed

In het coalitieakkoord *Gewoon doen 2023-2027* wordt o.a. benoemd: "Gelderland kent een rijk aanbod van culturele voorzieningen en producties. Wij willen dat Gelderlanders overal in Gelderland kunnen deelnemen aan culturele activiteiten. Dat start al bij cultuur- en erfgoedonderwijs voor alle Gelderse kinderen. Je hebt de breedte nodig om de top aan te kunnen bieden en andersom. Daarom ondersteunen we de topinstellingen én willen we samen met de gemeenten de basis verder versterken. Maar we kunnen niet alles financieren. Dat betekent dat we keuzes gaan maken. Daarbij kijken we vooral naar de meerwaarde voor alle inwoners in Gelderland en naar spreiding en toegankelijkheid."

Lokaal beleid

Naast Rijk en provincie spelen gemeenten een rol in de publieke financiering van cultuur. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor lokaal cultuurbeleid en dragen zorg voor voorzieningen als bibliotheken en muziekscholen.

Winterswijks cultuurbeleid

Ons cultuurbeleid is vastgelegd in de Cultuurnota 2018 met vier speerpunten:
1. In stand houden van het huidige cultuuraanbod
2. Inzetten op cultuureducatie en participatie
3. Cultuur breder bereikbaar maken
4. Samenwerking met Duitsland

Nadere uitwerkingen van cultuurbeleid zijn vastgelegd in het Convenant Cultuur & Onderwijs, Museumvisie en Convenant Samenwerking Musea Winterswijk.

In het coalitieakkoord 2022-2026 *Samen aan de slag* is aandacht voor de kracht van kunst en cultuur voor welzijn: "Sport en cultuur leveren een grote bijdrage aan de Winterswijkse samenleving. Sport en cultuur zorgen ook voor preventie, voor ontspanning en voor een gezond leven. Mensen ontmoeten elkaar en sport en cultuur dragen bij aan de persoonlijke ontwikkeling. Wij waarderen de sociale activiteiten van verenigingen en de inzet van vrijwilligers. De drempel om lid te worden van verenigingen is laag. Iedereen die dat wil, kan lid worden. Het netwerk dat een vereniging biedt is waardevol."

Speerpunten nieuwe Cultuurnota

Op basis van de hierboven genoemde beleidsstukken, trends en ontwikkelingen stellen we voor om de onderstaande speerpunten in de cultuurnota vorm te gaan geven. We vragen hiervoor richting aan de raad in de vorm van speerpunten. De speerpunten zijn apart benoemd maar staan in verbinding.

1. Onze culturele infrastructuur bestendigen en waar mogelijk versterken

Aan de hand van het cirkelmodel van Cor Wijn is de huidige culturele infrastructuur van Winterswijk zo veel mogelijk in beeld gebracht (bijlage 2). Dit model is door de VNG ontwikkeld en deelt culturele voorzieningen en bijbehorend cultuurbeleid op in drie ringen:

1. Kernachtig (tot 30.000 inwoners)
2. Uitgebreid (30.000 – 100.000 inwoners)
3. Alomvattend (100.000+ inwoners)

Ons culturele voorzieningenniveau is op een aantal onderdelen vergelijkbaar met een 100.000+ gemeente. Dit past bij de ambitie van Winterswijk als centrumgemeente van Oost-Achterhoek. De voorzieningen dragen in positieve zin bij aan de leefbaarheid van onze gemeente.

Onze ambitie is dat we onze huidige culturele infrastructuur bestendigen en waar mogelijk versterken. Binnen het proces van de cultuurnota kijken we wat hiervoor nodig is. We vinden toekomstbestendigheid op het gebied van huisvesting, activiteiten en gezonde bedrijfsvoering belangrijk. Daarbij stellen wij ons open voor kansrijke initiatieven die aansluiten bij de behoefte op basis van onze verdere speerpunten.

2. Stimuleren van meedoen aan kunst & cultuur

We vinden het belangrijk dat iedereen kan meedoen. Dit ligt vast in het beleidskader sociaal domein ‘Meedoen in Winterswijk’. Winterswijk kent een rijk verenigingsleven waar veel Winterswijkers bij betrokken zijn. Corona heeft een negatief effect gehad op het amateurkunstleven en een aantal uitdagingen zijn uitvergroot: vergrijzing, ledenverlies, vrijwilligerswerving, publiekswerving. Verenigingen bieden een sociaal netwerk en dragen bij aan de leefbaarheid. We zien de toegevoegde waarde van het amateurkunstverenigingsleven en dit vraagt om extra aandacht. Dit werken we verder uit in de cultuurnota: wat is er nodig om deelname aan het amateurkunstleven voor komende jaren te borgen? We kijken naar de verbinding met sport en hebben aandacht voor amateurkunstenaars die niet georganiseerd zijn in een vereniging of stichting, bijvoorbeeld binnen de pop/jongeren cultuur. Het betrekken van jongeren is een belangrijk aandachtspunt.

<u>Met kunst & cultuur mentale gezondheid versterken</u>

Er zijn steeds meer bewijzen voor de positieve effecten van kunst en cultuur op mentale gezondheid. Er liggen kansen, met name op het gebied van preventie. Denk bijvoorbeeld aan het inzetten van kunst en cultuur als middel bij de aanpak tegen eenzaamheid van ouderen. Ook in het Coalitieakkoord is aandacht voor de waarde van kunst & cultuur voor preventie. Echter is dit nog niet vastgelegd in beleid en verdient dit nadere uitwerking. Dit pakken we op in het proces van de cultuurnota.

Kunst & cultuur moeten voor iedereen toegankelijk zijn
We vinden dat kunst & cultuur voor iedereen toegankelijk moeten zijn. Voor basisschoolkinderen is dit georganiseerd in het convenant Cultuur & Onderwijs. We hanteren het uitgangspunt dat ieder kind gelijke kansen moet hebben op toegang tot cultuur. Het convenant zetten we voort.

Beter aansluiten bij de culturele behoefte van de jeugd
In onze huidige cultuurnota is minder aandacht voor jongeren. We zullen aan deze groep in de aanstaande, nieuwe cultuurnota extra aandacht besteden omdat we het belangrijk vinden dat alle Winterswijkers aan culturele activiteiten kunnen deelnemen die aansluiten bij hun wensen en behoeften. Daarnaast staan we positief tegenover initiatieven die aansluiten bij de behoefte van de Winterswijkse jeugd.

3. Met kunst & cultuur toerisme versterken

Kunst en cultuur leveren een belangrijke bijdrage aan het toerisme. Culturele voorzieningen, activiteiten en kunst in de openbare ruimte maken gemeente Winterswijk aantrekkelijk voor zowel onze inwoners als onze bezoekers. Hierin spelen onder andere de musea een belangrijke rol. We zetten het Museumconvenant voort, omdat we de positieve effecten zien van de museale samenwerking. In het proces van de cultuurnota kijken we op welke manier we kunst & cultuur als middel voor het toerisme verder kunnen versterken. We zoeken aansluiting bij de onderhanden visie voor vrijetijdseconomie.

Wat valt niet onder de nieuwe cultuurnota?

Erfgoed / cultuurhistorie / cultureel landschap en daarbij behorende activiteiten.
Samen met gemeente Aalten en Oost Gelre is ons erfgoedbeleid vastgelegd in een Erfgoednota. In 2024 wordt deze herijkt. Hoewel we oog hebben voor de verbinding tussen cultuur en erfgoed, ligt de focus niet op erfgoed. Ook laten we beleid voor herdenkingsvormen buiten beschouwing in de cultuurnota. Dit scharen wij onder cultuurhistorie.

Participatie

Bovenstaande speerpunten werken we samen met betrokkenen uit. We nodigen inwoners, culturele organisaties, verenigingen, creatieve makers en andere betrokkenen uit het veld uit om input te leveren. In bijlage 3 staat het Participatieplan. In samenspraak met team Communicatie geven we uitwerking aan interne en externe communicatie-activiteiten.

Theoretisch kader

We onderbouwen ons cultuurbeleid zoveel mogelijk met data en wetenschappelijke artikelen en theorieën zoals de Piramide van Talentontwikkeling voor Podiumkunsten en de drie kapitalen Cultureel, Sociaal, Economisch Kapitaal van Hans Mommaas. Ook nemen we indicatoren op om beleid te monitoren en evalueren.

Financieel kader

Voor het proces naar de cultuurnota is € 7.500 opgenomen in de begroting 2024. Uitgangspunt is hier binnen te werken. De cultuurnota wordt naar verwachting eind 2024 ter besluitvorming aan de raad voorgelegd. Daarna volgt het uitvoeringsprogramma met acties en budgetten. Er zijn naar verwachting incidentele uitgaven nodig voor uitvoering. Dit nemen we mee in de begroting 2025.

Voorgesteld kader is dat de structurele budgetten voor kunst & cultuur niet worden verhoogd (excl. eventuele indexering). Dat betekent dat als we nieuwe activiteiten willen ondersteunen binnen (maximaal) dezelfde budgetten, dat we actief op zoek gaan naar andere

financieringsbronnen zoals subsidies. Daarnaast is het wellicht noodzakelijk om met de sector de financiering van nieuwe en bestaande activiteiten af te wegen en te onderzoeken of activiteiten in stand gehouden kunnen worden met minder kosten. Het uitgangspunt geldt niet voor de huisvesting van Boogie Woogie binnen Wooow en de huisvesting van Theater de Storm. Het is realistisch te veronderstellen dat hiervoor uitbreiding van de budgetten in de toekomst noodzakelijk zal zijn.

Vervolgprocedure

Na vaststelling wordt gestart met een participatietraject. Vervolgens uitwerking van de Cultuurnota. De planning is dat de Cultuurnota in het vierde kwartaal 2024 aan de gemeenteraad wordt voorgelegd. Daarna volgt uitwerking van het uitvoeringsprogramma waarbij het voorstel is dat het college de prioriteiten hieruit voorlegt aan de raad in cultuurnota. Het besluit van het college over het uitvoeringsprogramma komt naar verwachting maart 2025.

Globaal tijdspad proces

Fase 1 – Startnotitie	
Startnotitie in college	December 2023
Startnotitie in raadscommissie	11 januari 2024
Startnotitie in de raad	25 januari 2024
Fase 2 – Participatie	
Participatietraject	Februari – Mei 2024
Fase 3 – Cultuurnota	
Cultuurnota schrijven	Juni - september 2024
Cultuurnota in college	22 oktober 2024
Cultuurnota in raadscommissie	14 november 2024
Cultuurnota in de raad	28 november 2024
Fase 4 – Uitvoeringsprogramma	
Uitvoeringsprogramma in college	Maart 2025
Aan de slag met uitvoeringsprogramma	Na collegebesluit

Onder voorbehoud